

TRIBHUVAN UNIVERSITY

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCE

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCE

DEAN'S Office

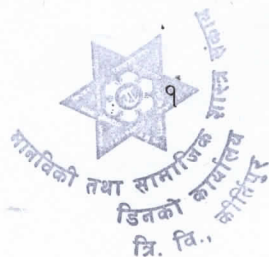
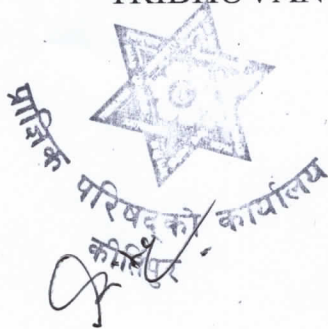
Kirtipur

DANCE

CURRICULUM FOR FOURTH YEAR BACHELOR LEVEL
PROGRAM IN DANCE

2076

DANCE SUBJECT COMMITTEE
TRIBHUVAN UNIVERSITY, KATHMANDU
NEPAL

Signature

Signature
विभागीय प्रमुख,
भाग-1

नृत्य कला
परिचय - पाठ्यक्रम

- १) स्नातक तह नृत्य विषयको पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र २०७६/०७७ देखि चार वर्षको हुने छ । स्नातक प्रथम वर्ष, द्वितीय वर्ष, तृतीय वर्ष, र चौथो वर्षमा १०० पूर्णाङ्कको आधारमा अध्ययन तथा अध्यापन हुनेछ ।
- २) चारवर्षे स्नातक तहमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूले पाठ्यक्रम अनुसार नेपाली लोक नाय, नेपाली शास्त्रीय नृत्य (चर्या) तथा भारतीय शास्त्रीय नृत्य विषयहरू लिएर अध्ययन गर्न सक्नेछन् ।
- ३) (क) चारवर्षे स्नातकतहमा भारतीय नृत्य अन्तर्गत भरतनाट्यम् नृत्य शैली र कथक नृत्य शैली पर्दछ विद्यार्थीहरूले आफ्नो इच्छा अनुसार यी दुई मध्य एक नृत्य कला विषय मात्र लिएर अध्ययन गर्न सक्नेछ ।
(ख) स्नातकतह प्रथम वर्ष देखि चौथो वर्षसम्म नेपाली लोक नृत्य र नेपाली शास्त्रीय नृत्य (चर्या) अनिवार्य छन् ।
- ४) हरेक पत्रको सैद्धान्तिक पक्षलाई 'अ' र प्रयोगात्मक पक्षलाई 'आ' अक्षरबाट संकेत गरिएको हुनेछन् ।
- ५) विषयको आधारमा नेपाली लोक नृत्यलाई 'क', नेपाली शास्त्रीय नृत्यलाई (चर्या) 'ख', भारतीय शास्त्रीय नृत्य लाई 'ग', समूहमा विभाजन गरिएको छ । भने कथक नृत्यलाई 'घ' समूहमा विभाजन गरिएको छ ।
- ६) नृत्य विषयको कोड नं. अनुसार सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक दुवै पक्षमा उर्तिण हुनुपर्ने छ ।
- ७) (क) स्नातक तहको प्रथम देखि चौथो तहसम्म आन्तरीक तथा बाह्य परीक्षा हुनेछ । आन्तरीक मूल्याङ्कनमा ३० नं. हुनेछ ।
(ख) अन्तिम परीक्षाको ७० नं. मा बाह्य सैद्धान्तिक परीक्षा ३० नं. र प्रयोगात्मक परीक्षा ४० नं. को पूर्णाङ्क हुनेछ । जसको पूर्णाङ्क १०० नं. ३० + ७० (३० + ४०) हुनेछ ।
(ग) Mid Term Examination (आन्तरीक परीक्षा) नृत्य विषयको सैद्धान्तिक १० नं. पूर्णाङ्कमा लिखित परीक्षा हुनेछ । बाकी २० नं. मा क्षेत्रगत कार्य, समूहकार्य, मिनी प्रोजेक्ट,, र कक्षा प्रस्तुती मध्ये कुनै दुई विषयहरूमा २० नं. मूल्याङ्कन हुनेछ । २०+१०=३०
(घ) स्नातक तहको प्रथम देखि चौथो सम्मका प्रत्येक तहको कोड नं. मा १०० नं. पूर्णाङ्कको मूल्याङ्कनमा विधी अन्तर्गत बाह्य परीक्षा केन्द्रद्वारा लिईने वार्षिक परीक्षाको सैद्धान्तिक तर्फको लिखित परीक्षाको पूर्णाङ्क अंक नं. ३० रहने छ भने उर्तिणाङ्क १२ अंक रहने छ ।

प्राज्ञिक परिषदको कार्यालय
कीर्तिपुर
S. Chahal

कार्यालय तथा सामाजिक शास्त्र विभाग
दिनको कार्यालय
क्र. वि., कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
पञ्चकन्या
पञ्चकन्या

(ड) स्नातकतहको प्रथम देखि चौथो वर्ष सम्मको प्रत्येक तहको कोड नं. १०० नं. पूर्णाङ्कको मूल्याकन विधि अन्तर्गत नृत्य प्रयोगात्मक वार्षिक परीक्षाको ४० नं. पूर्णाङ्क कार्यमा गरीएको छ जसमा उतिर्णाङ्क १६ नं. रहेको छ ।

(च) ४० नं. प्रयोगात्मक पूर्णाङ्क अन्तर्गत बाह्य तथा आन्तरीक परीक्षकको अंक मूल्याकन विधि रहने छ । जसमा बाह्य परीक्षक तर्फबाट २० पूर्णाङ्कमा ८ नं. उतिर्णाङ्क रहने छ भने आन्तरीक परीक्षकको तर्फबाट २० नं. पूर्णाङ्कमा ८ नं. उतिर्णाङ्क हुनेछ ।

(छ) विद्यार्थीहरुले बाह्य परीक्षक र आन्तरीक परीक्षकको अंकको जोडबाट हुने ४० पूर्णाङ्कमा १६ नं. अंक उतिर्णाङ्क ल्याउनु पर्ने छ ।

द) स्नातक तह नृत्य विषयको प्रतेक कोड नं.को प्रयोगात्मक तथा सैद्धान्तिक परीक्षाको पूर्णाङ्क (३० + ७०) १०० नं. मा ४० नं. उतिर्णाङ्क हुने छ ।

९) विषयगत खाका :-

- १) प्रथम वर्षका नृत्य मेजर विषय २०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (क वा ख (१) र (२))
- २) द्वितिय वर्षका नृत्य मेजर विषय २०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (क वा ख (३) र (४))
- ३) (क) तृतीय वर्षको नृत्य मेजर विषय १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (क वा ख (५))
- ४) (ख) तृतीय वर्षको अतिरिक्त मेजर विषय १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (इलेक्ट्रि पत्र)
- ५) (क) चौथो वर्षको नृत्य मेजर विषय १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (क वा ख (६))
- (ख) चौथो वर्षको शोध विधी मेजर विषय १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । (क वा ख (७))

नृत्य विषयको प्रथम देखि चौथो वर्षसम्मको विषयगत खाकाको विवरण :-

प्रथम वर्ष २०० पूर्णाङ्क	द्वितिय वर्ष २०० पूर्णाङ्क	तृतीय वर्ष १०० पूर्णाङ्क	चौथो वर्ष २०० पूर्णाङ्क
नृत्य विषय मेजर (क (१) र (२))	नृत्य विषय मेजर (क (३) र (४))	नृत्य विषय मेजर (क (५))	नृत्य विषय मेजर (क (६) र (७))
नृत्य विषय मेजर (ख (१) र (२))	नृत्य विषय मेजर (ख (३) र (४))	नृत्य विषय मेजर (ख (५)) अतिरिक्त मेजर इलेक्ट्रि १०० पूर्णाङ्क	नृत्य विषय मेजर (ख (६) र (७)) नृत्य विषय मेजर ७ (क) र (ख)) शोध विधी र एकेडेमिक राईटिङ्ग ।

प्राञ्जिक परिषदको कार्यालय
कोशीपुर

कार्यालय
डिनको कार्यालय
त्रि. वि.,
कोशीपुर

Signature

विषय
कोशीपुर

- १०) (क) स्नातक तह नृत्य विषयको तृतीय वर्षको अतिरिक्त मेजर इलेक्ट्रिक पत्र १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ भने सम्बन्धीत नृत्य विषय लिएर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरु बाहेकका भिन्नै विषय लिएर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुका लागि मात्र यो पत्र लागु हुनेछ वा अध्ययन गर्नु पर्ने छ ।
- (ख) चौथो वर्षको कोड नं. ४२७ अथवा क र ख (७) शोध विधीको र एकेडेमिक राईटिङ्गको पूर्णाङ्क १०० नं. हुनेछ भने सम्बन्धीत नृत्य विषय लिने विद्यार्थीहरुले मात्र अध्ययन गर्न पाउने छन् ।
- (ग) स्नातक तह तृतीय वर्षको ४२५ क वा ख (५) पत्र १०० पूर्णाङ्कको हुनेछ । सम्बन्धीत नृत्य-विषयका विद्यार्थीहरुले मात्र अध्ययन गर्न पाउने छन् ।
- ११) वार्षिक परीक्षामा सैद्धान्तिक पक्षको प्रश्नपत्र १ घण्टा ३० मिनेटको समय हुनेछ भने प्रयोगात्मक तर्फ केन्द्रबाट तोकिएको समय अनुसार कायम रहने छ ।
- १२) स्नातकतह नृत्य विषयको प्रत्येक कोडको पत्रमा १५० कक्षा भार छुट्याइएको छ जसमा ४५ पाठ्यघण्टा सैद्धान्तिक र १०५ पाठ्यघण्टा प्रयोगात्मक पक्षमा छुट्याइएको छ ।
- १३) प्रत्येक कोड नं. हरुको शिर्षक पाठ्यक्रम अनुरूप रहेको छ । सोही कोड नं. र शिर्षक अनुसार परीक्षा संचालन हुनेछ ।
- १४) माथि उल्लेखित स्नातक तहका सम्पूर्ण कोड नं. हरुमा समावेश रहेको नृत्यहरुसंग सम्बन्धित ताल सम्बन्धी ज्ञान लिनुपर्ने छ । साथै प्रत्येक समूहका नाचहरुको सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक परीक्षामा ताल सम्बन्धी परीक्षा हुनेछ ।
- १५) प्रत्येक कोड नं. सैद्धान्तिक पक्ष अन्तर्गत राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा नृत्य, गीत र बाध्ययन्त्रमा ख्याती प्राप्त गुरुहरुको जीवनीबारेमा अध्ययन गर्नुपर्नेछ ।
- १६) चारवर्षे स्नातक तह नृत्य विषय अन्तर्गत प्रत्येक कोड नं. अनुसार सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक परीक्षा द्वारा मूल्याङ्कन विधि प्रकृत्या हुने भएकोले विषयगत रुपमा विद्यार्थीहरुले कक्षामा अनिवार्य रुपमा उपस्थिति हुनुपर्नेछ ।

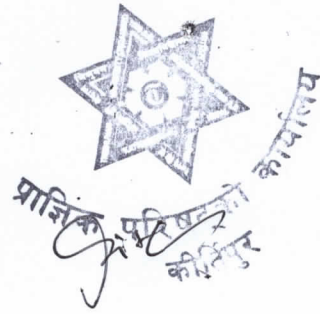

Signature

- १७) चारवर्षे स्नातक तह नृत्य विषय अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई क्षेत्रगतकार्य (शैक्षिक भ्रमण) र मिनि प्रोजेक्ट अध्ययनका लागि समयानुकुल अनुसार व्यवस्था भएमा उक्त कार्यक्रममा सामेल गराउन सकिन्ने छ ।
- १८) नृत्य विषयका विद्यार्थीहरूलाई क्षेत्रगत कार्यमा (शैक्षिक भ्रमण) र मिनी प्रोजेक्टमा सम्मिलित भए अनुसार प्रत्येक विद्यार्थीहरूले जोड विन्दु (+Point) पाउनेछन् ।

Signature

उदेश्य (Object)

- १) स्नातक तह नृत्य विषयमा अध्यायन गर्ने विद्यार्थीहरूले नेपाली लोक नृत्य, नेपाली शास्त्रीय नृत्य (चर्या) र भारतीय शास्त्रीय नृत्य (भरतनाट्यम् वा कथक) एवं सो नृत्य संग सम्बन्धित ताल तथा पाठ्यक्रमहरूको बारेमा सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक ज्ञान लिन सक्ने छन् ।
- २) स्नातकतह नृत्य विषयका विद्यार्थीहरूले राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरका नृत्य विषय तथा विषयसंग सम्बन्धित ताल, तालवाधन यन्त्र तथा गीतमा योगदान पुऱ्याउने गुरु तथा गुरुवर्गहरूको जीवनी बारे ज्ञान हासिल गर्न सक्ने छन् ।
- ३) स्नातक तह अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूले नेपालको हिमाली, पहाडी, उपत्यका तथा तराई प्रदेशहरूको प्रचलित नृत्यहरूको ज्ञान हासिल गर्न सक्ने छन् ।
- ४) आफ्नो पाठ्यांश अन्तर्गत विषय बस्तुमा रही विद्यार्थीहरूले नुयाँपनको नृत्य प्रस्तुत गर्न सक्ने छन् ।
- ५) विद्यार्थीहरूले नृत्य विषय साथसाथै नृत्यसंग सम्बन्धित गीत, ताल, तथा भेषभुषाहरूको बारेमा सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक ज्ञान हासिल गर्न सक्ने छन् ।
- ६) स्नातक तहको नृत्य विषयको अध्ययनबाट नृत्यकला सम्बन्धि विधामा उच्च शिक्षा हासिल गर्नका लागि सहजता प्राप्त हुनेछ ।
- ७) नृत्यकला सम्बन्धि सांस्कृतिक कार्यक्रमहरूमा निर्णायकको भूमिका निभाउन सक्ने क्षमतामा अभिवृद्धि हुनुका साथै प्राथमिक तह, माध्यमिक तह, तथा उच्च माध्यमिक तह सम्मका विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमहरूमा सहकार्य गर्न सक्ने क्षमता अभिवृद्धि हुनेछ ।
- ८) नृत्यकला सम्बन्धि ज्ञान जस्तो नृत्य सृजना गर्न सक्ने, निर्देशकको भूमिका निभाउन सक्ने साथसाथै अन्य क्षेत्रगतकार्य, समूहकार्य, निजी प्रोजेक्ट, र कक्षा प्रस्तुती आदि कार्यमा सक्षम हुन सक्नेछन् ।
- ९) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नृत्यकला सम्बन्धि विधा प्रस्तुतीकरण गरेर आफ्नो प्रगतिको साथै नृत्य विषयमा र देशकै सांस्कृतिक प्रतिष्ठामा उल्लेखनीय भूमिका निभाउन सक्नेछन् ।

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

- १०) देशमा रहेका जातजातिहरुको रहन सहन, सांस्कृतिक गतिविधिहरुको बारेमा ज्ञान हासिल गर्न सक्नेछन् ।
- ११) नृत्यकला सम्बन्धि बिषयमा, उच्च शिक्षा हासिल गरी नृत्य बिषयलाई अभि बढी परिस्कृत र परिमार्जित गर्न सक्ने तुल्याई यस बिषयलाई गुणस्तर तथा स्तरीय - शैक्षिक कार्यक्रम बनाउन योगदान गर्न सक्ने क्षमतावान बन्न सक्नेछन् ।
- १२) स्नातक तह नृत्य बिषयका विद्यार्थीहरुले शोध विधी (Research Mothods) सम्बन्धी आधारभूत शिक्षाको ज्ञान प्राप्त गर्न सक्ने छन् ।
- १३) स्नातक तह नृत्य बिषय लिएर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुले नृत्य बिषयका साथसाथै यस बिषयसँग सम्बन्धीत तालवाध्य, ताल, भेषभुषा र संगीत सम्बन्धी एकेडेमिक राईटिङको बारे ज्ञान हासिल गर्न सक्नेछन् ।
- १४) नृत्य मेजर बिषय लिएर अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुको साथसाथै अतिरिक्त मेजर बिषय Elective Paper लिएर अध्ययन गर्ने अन्य बिषयका विद्यार्थीहरुले पनि नृत्य सम्बन्धी ज्ञान प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

 प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
 काठमाडौं

 प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
 काठमाडौं

 निम्नलिखित विषयमा
 प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने छ
 विभागीय प्रमुख,
 काठमाडौं

नृत्य विषय
मूल्याङ्कन ढाँचा :-

स्नातक तह   आन्तरीक मूल्याङ्कन   बाह्य मूल्याङ्कन   प्रयोगात्मक परीक्षा   जम्मा प्राप्तहरु

क्र.सं.	विषय को.नं.	पूर्णाङ्क		उतिर्णाङ्क		पूर्णाङ्क		उतिर्णाङ्क		आन्तरीक परीक्षक		पूर्णाङ्क		उतिर्णाङ्क	
		सै.	प्र.	सै.	प्र.	सै.	प्र.	सै.	प्र.	पूर्णाङ्क	उतिर्णाङ्क	पूर्णाङ्क	उतिर्णाङ्क	प्रयोगात्मक	प्रयोगात्मक
१. प्रथम	नृत्य ४२१	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
२. प्रथम	नृत्य ४२२	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
३. द्वितीय	नृत्य ४२३	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
४. द्वितीय	नृत्य ४२४	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
५. तृतीय	नृत्य ४२५	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
६. Elective	नृत्य ४१०	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
७. चौथो	नृत्य ४२६	१०	२०=३०	४	८=१२	३०	१२	२०	८	२०	८	१००	४०		
८. चौचौ	नृत्य ४२७	१०	२०=३०	४	८=१२	५०	२०	१०	४	१०	४	१००	४०		
जम्मा = ८००													३२०		

७) स्नातक तह नृत्य विषयको सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक परीक्षाको मूल्याङ्कन विधिअनुसार प्रत्येक विषयको कोड नं. अनुसार पूर्णाङ्क १०० नं. र उतिर्णाङ्क ४० नं. हुने छ ।

 प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
 काठमाडौं

Signature

 प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
 काठमाडौं

 प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
 काठमाडौं

Major

द) Elective Paper १०० पूर्णाङ्कको हुने छ । आन्तरीक परीक्षा प्रयोगात्मक २० र सैद्धान्तिक १० अंक गरी जम्मा ३० अंकको हुने छ भने सैद्धान्तिक बाह्य परीक्षक ३० नं. को हुने छ र बाँकी ४० अंकको नृत्य प्रयोगात्मक बाह्य परीक्षक हुने छ । जसमा २० नं. आन्तरीक परीक्षक र २० नं. बाह्य परीक्षक गरी अंक विभाजन गरीएको छ ।

विषय विवरण

९) स्नातक तह नृत्यको पाठ्यक्रम जम्मा चारवर्षे हुने छ :-

● स्नातक तह प्रथम वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२१
● स्नातक तह प्रथम वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२२
● स्नातक तह द्वितीय वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२३
● स्नातक तह द्वितीय वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२४
● स्नातक तह तृतीय वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२५
● स्नातक तह इलेक्टिभ चौथा वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४१०
● स्नातक तह चौथो वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२६
● स्नातक तह चौथो वर्ष पूर्णाङ्क	१००	उतिर्णाङ्क	४०	कोड नं. ४२७

जम्मा ८००

३२०

Signature

कक्षाभार तालिका

स्नातक तह नृत्य विषयको आन्तरीक प्रयोगात्मक सैद्धान्तिक कक्षाको पूर्णाङ्क ३० नं. हुनेछ । यसको कक्षाभार (पाठ्यघण्टा) ४५ हुनेछ । केन्द्रद्वारा लिन सैद्धान्तिक परीक्षाको कक्षा भार (पाठ्यघण्टा) ४५ हुनेछ । यसको पूर्णाङ्क ३० नं. हुनेछ । केन्द्रबाट संचालित नृत्य प्रयोगात्मक परीक्षाको कक्षाभार ६० छुट्याइएको छ, यसको पूर्णाङ्क ४० नं. रहेको छ ।

मूल्यांकन विधि जसमा सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक पूर्णाङ्क ३०+३०+४०=१००

जम्मा कक्षाभार (पाठ्यक्रम)

४५+४५+६०= १५०

१) एकाईविभाजन

क्र.सं.	विषय	आन्तरीक परीक्षा		बाह्य परीक्षक				जम्मा	जम्मा
		सै. कक्षा	कक्षा भार	सै. कक्षा	कक्षा भार	प्रयोगात्मक	कक्षा भार	सै. प.	क.भार
१	नेपाली लोक नाच	६	९	६	९	८	१२	२०	३०
२	नेपाली शास्त्रीय नाच (चर्या)	६	९	६	९	८	१२	२०	३०
३	भारतीय शास्त्रीय नृत्य भरतनाट्यम अथवा कथक	६	९	६	९	८	१२	२०	३०
४	ताल (नृत्यसंग सम्बन्धीत)	६	९	६	९	८	१२	२०	३०
५	शोध विधी एकेडेमि राईटिङ्ग	६	९	१०	१५	४	६	२०	३०
जम्मा		३०	४५	५०	७५	२०	३०	१००	१५०

प्राज्ञिक परीक्षाको कार्यालय
कोशीसुपर

१०

Bhusal

शान्ति तथा सामाजिक
दिनको कार्यालय
वि. वि., कोशीसुपर

विभुषण विभवत शान्त
शिक्षक तथा विभवत शान्त
शान्त विभवत शान्त
शान्त विभवत शान्त
शान्त विभवत शान्त

५) प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनको एकाई विभाजन बाह्य परीक्षक पूर्णाङ्क २०, उतिर्णाङ्क ८

क्र.स.	कोड नं.	नेपाली लोक नृत्य	नेपाली शास्त्रीय	भारतीय शास्त्रीय भरतनाट्यम्		ताल	जम्मा
		पूर्णाङ्क - ५ उतिर्णाङ्क - २	पूर्णाङ्क - ५ उतिर्णाङ्क - २	पूर्णाङ्क - ५ उतिर्णाङ्क - २	पूर्णाङ्क - ५ उतिर्णाङ्क - २	पूर्णाङ्क - ५ उतिर्णाङ्क - २	पूर्णाङ्क - २० उतिर्णाङ्क ८
१	कोडनं. ४२१	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
२	कोडनं. ४२२	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
३	कोडनं. ४२३	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
४	कोडनं. ४२४	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
५	कोडनं. ४२५	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
६	कोडनं. ४१०	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
७	कोडनं. ४२६	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
८	कोडनं. ४२७	शोध विधी पू. ५, उ. २	शोध विधी पू. ५, उ. २				पू. १०, उ. ४

६) प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन एकाई विभाजन आन्तरीक परीक्षक पूर्णाङ्क २०, उतिर्णाङ्क ८

क्र.स.	कोड नं.	नेपाली लोक नृत्य	नेपाली शास्त्रीय	भारतीय शास्त्रीय नृत्य भरतनाट्यम्		ताल	जम्मा
		पू. - ५ उ. - २	पू. - ५ उ. - २	पू. - ५ उ. - २	पू. - ५ उ. - २	पू. - ५ उ. - २	पू. - २० उ. - ८
१	कोडनं. ४२१	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
२	कोडनं. ४२२	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
३	कोडनं. ४२३	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
४	कोडनं. ४२४	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
५	कोडनं. ४२५	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
६	कोडनं. ४१०	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
७	कोडनं. ४२६	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. ५, उ. २	पू. २०, उ. ८
८	कोडनं. ४२७	शोध विधी पू. ५, उ. २	शोध विधी पू. ५, उ. २				पू. १०, उ. ४

प्राज्ञिक-
कोशीको कार्यालय
कोशीपुर

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
दिनको कार्यालय
कोशीपुर

मानविकी विज्ञान विभाग
कोशीपुर

७) प्रत्येक कोड नं. ४२१, ४२२, ४२३, ४२४, ४२५, ४१० र ४२६ को सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक परीक्षाको जम्मा योग पूर्णाङ्क - १०० अंक

(क)

क्र. स.	बिषय	पूर्णाङ्क - ३०	उतिर्णाङ्क - १२
१	आन्तरीक परीक्षाबाट सैद्धान्तिक - प्रयोगात्मक	३०	१२
२	सैद्धान्तिक बाह्य परीक्षक प्रयोगात्मक	३०	१२
३	आन्तरीक परीक्षकबाट	२०	८
४	बाह्य परीक्षक प्रयोगात्मक	२०	८
जम्मा		१००	४०

(ख) कोड नं. ४२७ शोध विधीको सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक पूर्णाङ्क १००

क्रम.सं.	बिषय	पूर्णाङ्क	उतिर्णाङ्क
१	आन्तरीक परीक्षाबाट सैद्धान्तिक - प्रयोगात्मक	३०	१२
२	सैद्धान्तिक बाह्य परीक्षक प्रयोगात्मक	५०	२०
३	आन्तरीक परीक्षकबाट	१०	४
४	बाह्य परीक्षक प्रयोगात्मक	१०	४
जम्मा		१००	४०

अङ्क मूल्याङ्कन विधि:

- स्नातक तह नृत्य बिषयका विद्यार्थीको आन्तरीक परीक्षा मूल्याङ्कनबाट प्राप्त मूल्याङ्कन प्राप्त अंक ३० लाई केन्द्रबाट लिइने नृत्य प्रयोगात्मक परीक्षाको प्राप्त ४० अंक मूल्याङ्कन प्राप्तसँग समावेश गरी जम्मा प्राप्ताङ्कको मूल्याङ्कन विधि हुनेछ। यसरी आन्तरीक मूल्याङ्क प्राप्ताङ्क पूर्णाङ्क ३० मा उतिर्णाङ्क १२ र प्रयोगात्मक मूल्याङ्क प्राप्ताङ्क पूर्णाङ्क ४० मा उतिर्णाङ्क १६ हुनेछ। पूर्णाङ्क ३०+४०=७० अंक र उतिर्णाङ्क १२+१६=२८ अंक मूल्याङ्कन विधि हुनेछ।
- आन्तरीक मूल्याङ्कनको परीक्षा विधि अनतर्गत नृत्य विभागीय प्रमुखको रोहवरमा प्रत्येक कोड नं. अनुसारको मूल्याङ्कन परीक्षण सम्बन्धित विभागका शिक्षकहरुको मध्यबाट हुनेछ।
- आन्तरीक परीक्षाको कार्यक्रम केन्द्रबाट लिइने परीक्षा अगावै केन्द्रकै निर्देशन वमोजिम सम्बन्धित क्याम्पसको मातहतमा रही विभागको रोहवरबाट संचालन हुनेछ।

Signature

प्राज्ञिक परिषदको कार्यालय
बिर्तामूर

१३

राष्ट्रिय शैक्षणिक आयोग
विश्वविद्यालय
बिर्तामूर

विश्वविद्यालय
बिर्तामूर

नृत्य विभागीय प्रमुख,
बिर्तामूर

422

B.A.1st

Batchlor Level Fouth Year Program

Course title Effective from 2076

Paper	Code No.	Title	Full Mark		
			Theory	Practical	Total
I	421	Introduction of Nepali and Indian Dance System	30	70	100
I	422	History of Dance	30	70	100
II	423	Various System and Elements of Dance	30	70	100
II	424	Custumes and Evaluation of Dance	30	70	100
III	425	Dancing Art and Various Rases	30	70	100
III	410	Elective Paper in Dance	30	70	100
IV	426	Position of hand, eye and Nek-moment Teaching	30	70	100
V	427	Presentation of Taals System in Various Dance	30	70	100

9/11

१४

B. Bhusal

B. Bhusal
 नृत्य विभागीय प्रमुख,
 कोशीपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी सामाजिक शास्त्र संकाय
पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस,
नृत्य शिक्षण समिति,
नृत्य विभाग ।

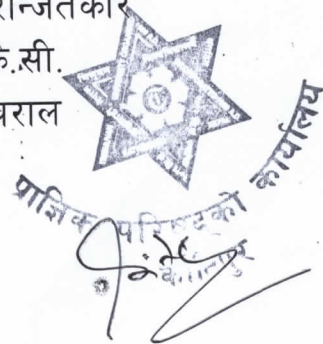
यस पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस, नृत्य शिक्षण समिति नृत्य विभाग निम्न विभागीय प्रमुख, स्नातकोत्तर तह नृत्य कार्यक्रमका निर्देशक तथा विभागका सदस्यहरु द्वारा स्नातक तह नृत्य विषयको चार बर्षे पाठ्यक्रम निर्माणमा सक्रिय भूमिका निभाउनु भएको व्यहोरा अनुरोधका साथ जानकारी गराउँदछु ।

१) विभागीय प्रमुख	उद्धव कुमार थापा	-	
२) नृत्य स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम निर्देशक	प्रकाश तुलाधर	-	
३) सदस्य	सुलोचना गोपाली		
४) सदस्य	शान्ति बहादुर रायमाभी		
५) सदस्य	अर्चना शाक्य		
६) सदस्य	सुन्दर उदास तुलाधर		
७) सदस्य	तारा मानन्धर		
८) सदस्य	अनिता रन्जितकार		

नृत्य शिक्षण समितिका सदस्यहरु निम्न अनुसार छन् :

१) विभागीय प्रमुख	उद्धव कुमार थापा
२) नृत्य स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम निर्देशक	प्रकाश तुलाधर
३) सदस्य	सुलोचना गोपाली
४) सदस्य	शान्ति बहादुर रायमाभी
५) सदस्य	अर्चना शाक्य
६) सदस्य	सुन्दर उदास तुलाधर
७) सदस्य	तारा मानन्धर
८) सदस्य	अनिता रन्जितकार
९) सदस्य	नम्रता के.सी.
१०) सदस्य	सुजता बराल

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२१

लोक नृत्य (क)

पूर्णाङ्क - १००

उतिर्णाङ्क - ४०

सैद्धान्तिक. प्रयोगात्मक.

- ३०+७० (३०+४०)=१००

पाठ्यघण्टा-४५+१०५(४५+६०)=१५०

सैद्धान्तिक - समुह अ

- १) नृत्यको परिचय ।
- २) लोकनृत्यको परिचय ।
- ३) बसन्त नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ४) भ्याउरे नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ५) सेबु नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ६) संक्षिप्त जीवनी : शौभाग्यवती रंजितकार ।
- ७) बाद्यको परिचय तथा वर्गीकरण ।
- ८) चोतालको परिचय तथा लिपिबद्ध गर्ने ज्ञान ।

प्रयोगात्मक - समुह आ

- १) आंगिक अभ्यास तथा पदसंचालन ।
- २) बसन्त नाचको अभ्यासको साथै ताल गीत र भेषभुषा सहितको ज्ञान ।
- ३) भ्याउरे नाचको अभ्यासको साथै ताल गीत र भेषभुषा सहितको ज्ञान ।
- ४) सेबु नाचको अभ्यासको साथै ताल गीत र भेषभुषा सहितको ज्ञान ।
- ५) नेपाली बाजा मादलको प्रयोगात्मक साधारण ज्ञान ।
- ६) चोतालको तालीसहित बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।

१६

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२१

चर्या नृत्य (ख)

सैद्धान्तिक - समुह अ

- १) नेपाली शास्त्रिय चर्या नृत्यको परिचय ।
- २) षोडश लास्यको परिचय ।
- ३) मञ्जुश्री चर्या नृत्यको ताल, राग र गीत तथा भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ४) नेपाली शास्त्रिय नृत्य चर्यामा, प्रयोग गरिने वाद्ययन्त्रको परिचय ।
- ५) संक्षिप्त जीवनी :- सरिता श्रेष्ठ ।
- ६) जति तालको परिचय तथा लिपिबद्ध गर्ने ज्ञान ।
- ७) तिन्छु बाजाको सैद्धान्तिक ज्ञान ।

प्रयोगात्मक - समुह आ

- १) अंग, हस्त तथा पदसञ्चालनको अभ्यास ।
- २) विभिन्न आसनहरुको अभ्यास ।
- ३) षोडश लास्यको अभ्यास ।
- ४) मञ्जुश्री चर्या नृत्यको ताल, र गीत सहितको अभ्यास ।
- ५) जति तालको प्रयोगात्मक ज्ञान ।

Signature

Signature
नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभाग।

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२१

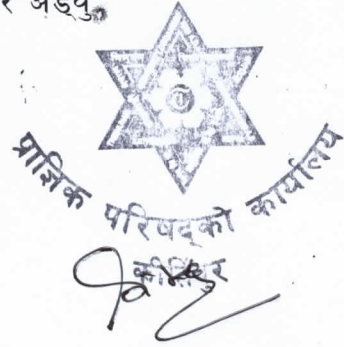
भरतनाट्यम् (ग)

सैद्धान्तिक - समुह अ.

- १) भरतनाट्यम् नृत्यको परिचय ।
- २) अडवुहरुको परिचय ।
- ३) असंयुक्त हस्तमुद्राहरुको सैद्धान्तिक ज्ञान ।
- ४) कर्णाटक ताल पद्धतिको परिचय ।
- ५) ध्यान श्लोकको सैद्धान्तिक परिचय ।
- ६) शिरोभेदहरुको परिचय ।
- ७) संक्षिप्त जीवनी :- रुक्मणी देवी अरुण्डेल ।

प्रयोगात्मक - समुह आ

- १) आंगिक अभ्यास (Excreise) ।
- २) निम्न अडवुहरुको तीन कालमा (Speed) अभ्यास ।
क) तत् अडवु   ख) नत् अडवु   ग) परवल अडवु
घ) शारिकल अडवु   ड) कुदित्त भेत्त अडवु   च) शिरवर अडवु
छ) तै तै ता अडवु   ज) मण्डी अडवु
झ) तिरमानम् अडवु - तधिगिणतोम् , तीरकिट तोम्
ञ) ता हत भ्रम तरी ता
- ३) श्लोक : ध्यान श्लोक ।
- ४) असंयुक्त हस्तमुद्राहरुको श्लोक सहित प्रयोगात्मक अभ्यास ।
- ५) शिरोभेदहरुको श्लोक सहित प्रयोगात्मक अभ्यास ।
- ६) सबै अडवुहरुलाई तालीसहित बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।

१८

Shival

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२१

कथक (घ)

सैद्धान्तिक - समुह अ

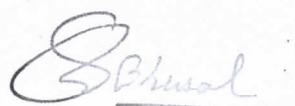
- १) कथक नृत्यको परिचय ।
- २) त्रितालको पूर्ण परिचय ।
- ३) असंयुक्त हस्त मुद्राहरुको परिचय ।
- ४) विष्णुदिगम्बर र भातखण्डे ताल लिपि पद्धतिको परिचय ।
- ५) कथकका विभिन्न घरानाहरु मध्ये लखनऊ घरानाको परिचय ।
- ६) कथक नृत्यको विकासमा योगदान गर्ने गुरुको संक्षिप्त जीवनी :- विरजु महाराजा ।
- ७) शिरोभेदहरुको परिचय ।

प्रयोगात्मक - समुह आ

- १) त्रितालमा तत्कार र तिहाईको अभ्यास ।
- २) हस्त सञ्चालन (कुनै ६ वटाको) अभ्यास ।
- ३) त्रितालमा थाहा, दुगुन र चौगुनको अभ्यास ।
- ४) असंयुक्त हस्त मुद्राहरुको प्रयोगात्मक अभ्यास ।
- ५) भातरवण्डे ताललिपि पद्धतिमा पढन्तको अभ्यास (त्रिताल) ।
- ६) शिरोभेदहरुको प्रयोगात्मक अभ्यास ।

प्राज्ञिक परिषद्को कार्यालय
कीर्तिपुर

विभूषण विद्यालय
नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभाग।

सांस्कृतिक तथा सामाजिक शास्त्र विभाग
द्वारा कार्यालय

पाठ्यपुस्तक (Text Books) सन्दर्भ पुस्ताहरु :-

- नृत्यकला - साभा प्रकाशन , २०३७
मृगेन्द्रमान सिं प्रधान, श्री सुवि शाह, सत्तमुनी बज्राचार्य,
श्रीमती बेटी देवी बज्राचार्य । (संयुक्त)
- नृत्य तथा नृत्यकार - प्रनाम, मृगेन्द्रमान सिं प्रधान २०४९
कथक नृत्य - सुनील कोठारी, Kathak Indian Classical Dance
Art. Abhinar Publication 1989.
- कथक नृत्य - डा. लक्ष्मी नारायण गर्ग, प्रकाशन, संगीत कार्यालय
हाथरस २०४१०१ (उ. प्र.) छैठौं संस्करण जनवरी १९९४
- Under Standing of Bharatanatyam –
Mrinalini Sarabhai Baroda University
Lecturs The M.S. University of Baroda
First Edition – Dec. 1965
- The Science of Bharatanatyam – Saroja Baidyanathan
Published by Saroja Vaidyanathan
C- 11/61, Baba Narg, First
Edition – June 1984
- कथक नृत्य शिक्षा प्रथम भाग - डा. पुरु दाधीच श्रीमती सुधा सिं १९८१
- सन्दर्भ सामाग्री नृत्यको विकास क्रम - श्री भैरव बहादुर थापा
- च.चा मुना (चर्या) - सम्पादन - रत्नकाजी बज्राचार्य
प्रकाशक - बद्रिमान शाक्य
बद्रिमान शाक्य
प्रकाशन - २०५६ साल
- ताल पुष्पाञ्जली - प. होमनाथ उपाध्याय २०५८ हरि बोधनी
एकादशी प्रथम संकरण, लेखक तथा प्रकाशन पं.
होमनाथ उपाध्याय, काठमाडौं नेपाल ।
- सनदर्भ सामाग्री पुस्तक
नेपाली बाजाहरु - श्री राम शरण दर्नाल प्रथम संकरण
२०१६, प्रकाशक - रत्नपुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।
- सन्दर्भ सामाग्री पुस्तक
नेपाली बाजाहरु - नेपाल, राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, नेपाली बाजा प्रदर्शनी
२०३४ संयोजक डा. चन्द्र प्रसाद गोर्खाली, श्री तुलसी
दिवसा ।
- सन्दर्भ पुस्तक

- एश्वर्य साँस्कृतिक सिल्ड - २०४० साँस्कृतिक कार्यक्रम निर्देशिका -अन्तरक्षेत्रीय राष्ट्रिय साँस्कृतिक प्रतियोगिता सञ्चालनार्थ - शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानो ठिमी ।
- अभिनय दर्पण - आचार्य नन्दिकेश्वर । (नेपाली अनुवादक मृगेन्द्रमान सिंह प्रधान) २०५६ दोस्रो संस्करण), काठमाडौं : प्रधान नाट्य मण्डल ।
- शाक्य बज्रराज (२०५३) चर्या गीत उद्गम विकास र विस्तार - चर्या विषयक गोष्ठी पत्र ललितपुर लोट्स रिसर्च सेन्टर ।
- बज्राचार्य, सप्तमुनि (२०२७) "गीत वाद्य तथा नृत्य" संगीत सरिता ।
- थापा रोचक (२०६३) लोक नाच काठमाडौं : म्युजिक नेपाल प्रा.लि.
- हाम्रो लोक संस्कृति - सत्यमोहन जोशी
- नेपाली लोक साहित्य विवेचना - धर्मराज थापा र देशपुरे सुवेदी ।
- मृदङ्ग तबला प्रभाकर - गिरीशचन्द्र श्री वास्तव ।
- बन्धु चुडामणी (२०४६) अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन लेखन काठमाडौं रत्न पुस्तक भण्डार ।
- शर्मा, माहनराज र खगेन्द्र प्रसाद लुईटेल (२०५२) शोध विधी ललितपुर साभ्ना प्रकाशन ।
- त्रिपाठी, बासुदेव (२०६६) साहित्य सिद्धान्त शोध तथा सृजना विधी काठमाडौं पाठ्य सामाग्री प्रकाशन ।
- Durkheim, E.1951. Suicide New York Free Press .

२९

Bhawal

उद्देश्य विभाग
नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभाग

I Paper

नाटक तह - प्रथम पत्र ४२२

लोक नृत्य (क)

पूर्णाङ्क - १००

उतिर्णाङ्क - ४०

सैद्धान्तिक. प्रयोगात्मक.

- ३०+७० (३०+४०)=१००

पाठ्यघण्टा-४५+१०५(४५+६०)=१५०

सैद्धान्तिक - समूह अ

- १) लोक नृत्यको उत्पत्ति र विकासक्रम ।
- २) नेपालको भौगोलिक धरातलीय बनावट अनुसार नेपाली लोक नाचको स्वरूप तथा यसमा भौगोलिक वातावरणीय प्रभाव ।
- ३) ट्याम्कुली नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ४) घिन्तामै नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ५) तामाङ्गसेलो नाचको ताल, गीत र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ७) डम्फू बाजाको सचित्र वर्णन
- ८) भ्याउरे ताललाई ताल सहित लिपिबद्ध गर्ने ज्ञान ।
- ९) संक्षिप्त जीवनी :- श्री मीना मिश्र ।

प्रयोगात्मक - समूह आ

- १) ट्याम्कुली नाचको गीत, ताल, बोल सहित नाचको अभ्यास ।
- २) घिन्तामै नाचको गीत, ताल र बोल सहित नाचको अभ्यास ।
- ३) तामाङ्गसेलो नाचको गीत, ताल र बोल सहित नाचको अभ्यास ।
- ४) डम्फू बाजाको प्रयोगात्मक ज्ञान ।
- ५) भ्याउरे ताललाई ताली सहित बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।
- ६) भ्याउरे ताललाई ताली सहित बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।

नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभाग।

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२२

चर्या (ख)

सैद्धान्तिक - समूह अ

- १) नेपाली शास्त्रीय नृत्य (चर्या) र नेपाली लोक नृत्य शैलीको तुलनात्मक परिचय ।
- २) कुमारी नृत्यको ताल, राग र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ३) पंचबुद्ध नृत्यको ताल, राग र भेषभुषा सहितको परिचय ।
- ४) दापा खीं वाद्ययन्त्रको सचित्र परिचय ।
- ५) नेपाली मुद्राहरुको परिचयका साथै नेपाली एकहाते हस्तमुद्राहरुको सैद्धान्तिक ज्ञान ।
- ६) निम्न लिखित बिषयहरुको छोटो परिचय :
  - क) द्य : लहयागु
  - ख) बज्र
  - ग) मण्डल
  - घ) प्रज्ञा
  - ङ) साधना
  - च) धुवाँ
  - छ) श्री
- ७) संक्षिप्त जीवनी : श्री सप्तमुनि बज्राचार्य ।

प्रयोगात्मक - समूह आ

- १) कुमारी नृत्यको प्रयोगात्मक अभ्यास ।
- २) पंचबुद्ध नृत्यको प्रयोगात्मक अभ्यास ।
- ३) दापा खीं वाद्ययन्त्रको साधारण प्रयोगात्मक ज्ञान ।
- ४) नेपाली एकहाते हस्तमुद्राहरुको प्रयोगात्मक अभ्यास ।

नोट :- सबै प्रयोगात्मक बिषयवस्तुहरुलाई तालीसहित बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।

सामाजिक प... कार्यालय

२३

Bhawal

नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभाग।

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२२

भरतनाट्यम (ग)

सैद्धान्तिक - समूह अ

- १) भरतनाट्यम् नृत्यको उत्पत्ति र विकासक्रमको संक्षिप्त परिचय ।
- २) निम्न बिषयहरूको परिचय । क) अल्लारिपू (ख) गुरु वन्दना ।
- ३) संयुक्त हस्तमुद्राहरूको सैद्धान्तिक ज्ञान ।
- ४) ग्रीवाभेदहरूको सैद्धान्तिक ज्ञान ।
- ५) नवरसहरूको साधारण परिचय ।
- ६) संगीत सम्बन्धी स्वरहरूको साधारण ज्ञान ।
- ७) एकम् ताललाई पाँच जातिहरूमा लिपिवद्ध गर्ने ज्ञान ।
- ८) तिश्रम् अल्लारिपूको तालसहित सैद्धान्तिक ज्ञान ।
- ९) संक्षिप्त जीवनी : श्रीमती रत्ना श्रेष्ठ ।

प्रयोगात्मक समूह आ

- १) विशिष्ट अडवुहरूको तीन काल (Speed) मा अभ्यास ।
क) कुत्त (kutta) अडवु (तत्त तै ता हा)
ख) ततमेत्तु अडवु ग) कर्तरी अडवु
  - २) तिश्रम् अल्लारिपू नृत्यको अभ्यास ।
  - ३) गुरु - वन्दना श्लोकको अभ्यास ।
  - ४) संयुक्त हस्तमुद्राहरूको श्लोकसहित प्रयोगात्मक अभ्यास ।
  - ५) ग्रीवाभेदहरूको श्लोकसहित प्रयोगात्मक अभ्यास ।
  - ६) नवरसहरूको आधारभूत प्रयोगात्मक ।
- नोट :- सबै प्रयोगात्मक बिषयवस्तुहरूलाई तालबद्ध रूपमा बोल प्रदर्शन गर्ने क्षमता ।

प्राज्ञिक परीषद्को कार्यालय
काठमाडौं
के. वि. कीर्तिपुर

२४

Signature

सांस्कृतिक तथा सामाजिक विकास
दिनको कार्यालय
त्रि. वि. कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
प्रयोगात्मक विभाग
नृत्य विभागीय प्रमुख
नृत्य विभाग

I Paper

स्नातक तह - प्रथम पत्र ४२२

कथक (घ)

सैद्धान्तिक - समूह अ

- १) कथक नृत्यको इतिहासको परिचय ।
- २) कथक नृत्यको घरानाहरु मध्य जयपुर घरानाको परिचय ।
- ३) निम्न लिखित बिषयहरुको परिचय ।

नमस्कार तोडा, आमद साधारण तोडा, चक्करदार तोडा, कवित्त तोडा ।

- ४) कथक नृत्यको विकासमा योगदान दिनु भएको कथक नृत्य गुरुको संक्षिप्त जीवनी:- अच्छन्महाराज
- ५) संयुक्त हस्तमुद्राको परिचय ।
- ६) तबलाको संचित्र परिचय ।
- ७) दृष्टिभेदहरुको परिचय ।

प्रयोगात्मक - समूह आ

- १) त्रितालमा (तिन ताल) थाह, दुगुन, चौगुन, षल्टा र तिहाईको अभ्यास ।
- २) त्रितालमा नमस्कार तोडा, आमद, साधारण तोडा, चक्करदार तोडा, कवित्त तोडाको अभ्यास ।
- ३) त्रितालमा नमस्कार, आमद तोडा, चक्करदार र तोडा र कवित्त तोडाको पदन्तको अभ्यास ।
- ४) संयुक्त हस्त मुद्राको अभ्यास ।
- ५) दृष्टिभेदहरुको प्रयोगात्मक अभ्यास ।

२५

Signature

Signature
कथक विभागीय प्रमुख,
कथक विभाग

पाठ्यपुस्तक (Text Books) सन्दर्भ पुस्तकहरु :-

- नृत्यकला - साभ्ना प्रकाशन , २०३७
मृगेन्द्रमान सिं प्रधान, श्री सुवि शाह, सत्तमुनी बज्राचार्य,
श्रीमती बेटी देवी बज्राचार्य । (संयुक्त)
- नृत्य तथा नृत्यकार - प्रनाम, मृगेन्द्रमान सिं प्रधान २०४९
कथक नृत्य - सुनील कोठारी, Kathak Indian Classical Dance
Art. Abhinav Publication 1989.
- कथक नृत्य - डा. लक्ष्मी नारायण गर्ग, प्रकाशन, संगीत कार्यालय
हाथरस २०४१०१ (उ. प्र.) छैठौ संस्करण जनवरी १९९४
- Under Standing of Bharatanatyam –
Mrinalini Sarabhai Baroda University
Lectures The M.S. University of Baroda
First Edition – Dec. 1965
- The Science of Bharatanatyam – Saroja Baidyanathan
Published by Saroja Vaidyanathan
C- 11/61, Baba Narg, First
Edition – June 1984
- कथक नृत्य शिक्षा प्रथम भाग - डा. पुरु दाधीच श्रीमती सुधा सिं १९८१
- सन्दर्भ सामाग्री नृत्यको विकास क्रम - श्री भैरव बहादुर थापा
- च.चा मुना (चर्या) - सम्पादन - रत्नकाजी बज्राचार्य
प्रकाशक - बद्रिमान शाक्य
बद्रिमान शाक्य
प्रकाशन - २०५६ साल
- ताल पुष्पाञ्जली - प. होमनाथ उपाध्याय २०५८ हरि बोधनी
एकादशी प्रथम संकरण, लेखक तथा प्रकाशन पं.
होमनाथ उपाध्याय, काठमाडौं नेपाल ।
- सन्दर्भ सामाग्री पुस्तक
नेपाली बाजाहरु - श्री राम शरण दर्नाल प्रथम संकरण
२०१६, प्रकाशक - रत्नपुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।
- सन्दर्भ सामाग्री पुस्तक
नेपाली बाजाहरु - नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, नेपाली बाजा प्रदर्शनी
२०३४ संयोजक डा.चन्द्र प्रसाद गोर्खाली, श्री तुलसी
दिवसा ।
- सन्दर्भ पुस्तक

नृत्य विभागीय प्रमुख,
नृत्य विभागीय

- एश्वर्य साँस्कृतिक सिल्ड - २०४० साँस्कृतिक कार्यक्रम निर्देशिका -अन्तरक्षेत्रीय राष्ट्रिय साँस्कृतिक प्रतियोगिता सञ्चालनार्थ - शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानो ठिमी ।
- अभिनय दर्पण - आचार्य नन्दिकेश्वर । (नेपाली अनुवादक मृगेन्द्रमान सिंह प्रधान) २०५६ दोस्रो संस्करण, काठमाडौं : प्रधान नाट्य मण्डल ।
- शाक्य बज्रराज (२०५३) चर्या गीत उद्गम विकास र विस्तार - चर्या बिषयक गोष्ठी पत्र ललितपुर लोट्स रिसर्च सेन्टर ।
- बज्राचार्य, सप्तमुनि (२०२७) "गीत वाद्य तथा नृत्य" संगीत सरिता ।
- थापा रोचक (२०६३) लोक नाच काठमाडौं : म्युजिक नेपाल प्रा.लि.
- हाम्रो लोक संस्कृति - सत्यमोहन जोशी
- नेपाली लोक साहित्य विवेचना - धर्मराज थापा र देशपुरे सुवेदी ।
- मृदङ्ग तबला प्रभाकर - गिरीशचन्द्र श्री वास्तव ।
- बन्धु चुडामणी (२०४६) अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन लेखन काठमाडौं रत्न पुस्तक भण्डार ।
- शर्मा, माहनराज र खगेन्द्र प्रसाद लुईटेल (२०५२) शोध विधी ललितपुर साभ्ना प्रकाशन ।
- त्रिपाठी, बासुदेव (२०६६) साहित्य सिद्धान्त शोध तथा सृजना विधी काठमाडौं पाठ्य सामाग्री प्रकाशन ।
- Durkheim, E.1951. Suicide New York Free Press .

प्राज्ञिक परिषदको कार्यालय
कीर्तिपुर

२७

Shival

मानव तथा सामाजिक शास्त्र विभाग
दिनको कार्यालय
त्रि. वि. कीर्तिपुर

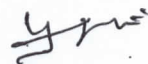
विश्वविद्यालय
त्रि. वि. कीर्तिपुर

नृत्य विभागीय प्रमुख
नृत्य विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी सामाजिक शास्त्र संकाय
पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस,
नृत्य शिक्षण समिति,
नृत्य विभाग ।

मा.सा.शा.संकाय
डीनको कार्यालय
दर्ता नं: २४००
मिति: २१/११
दर्ता गर्नेको सही .....

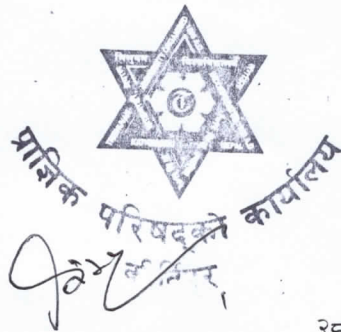
यस पद्मकन्या बहुमुखी क्याम्पस, नृत्य शिक्षण समिति, नृत्य विभाग निम्न विभागीय प्रमुख, स्नातकोत्तर तह नृत्य कार्यक्रमका निर्देशक तथा विभागका सदस्यहरु द्वारा स्नातक तह नृत्य विषयको चार बर्षे पाठ्यक्रम निर्माणमा सक्रिय भूमिका निभाउनु भएको व्यहोरा अनुरोधका साथ जानकारी गराउँदछु ।

१) विभागीय प्रमुख	उद्धव कुमार थापा -
२) नृत्य स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम निर्देशक	प्रकाश तुलाधर -
३) सदस्य	सुलोचना गोपाली
४) सदस्य	शान्ति बहादुर रायमाभी
५) सदस्य	अर्चना शाक्य
६) सदस्य	सुन्दर उदास तुलाधर
७) सदस्य	तारा मानन्धर
८) सदस्य	अनिता रन्जितकार

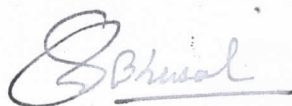

नृत्य शिक्षण समितिका सदस्यहरु निम्न अनुसार छन् :

१) विभागीय प्रमुख	उद्धव कुमार थापा
२) नृत्य स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम निर्देशक	प्रकाश तुलाधर
३) सदस्य	सुलोचना गोपाली
४) सदस्य	शान्ति बहादुर रायमाभी
५) सदस्य	अर्चना शाक्य
६) सदस्य	सुन्दर उदास तुलाधर
७) सदस्य	तारा मानन्धर
८) सदस्य	अनिता रन्जितकार
९) सदस्य	नम्रता के.सी.
१०) सदस्य	सुजता बराल

२८

Variouse System and Elements of Dance

पत्र - ४२३

कोड नं. Dance ४२३

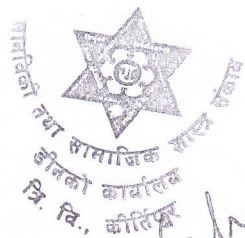
पूर्णाङ्क : १०० (शैदान्तिक ३० + प्रयोगात्मक ७०)

उतिर्णङ्क : ४०

पाठ्यक्रम : १५० (शैदान्तिक ४५ + प्रयोगात्मक १०५)

शैदान्तिक समूह (क)

- १) लोक नृत्य र शास्त्रीय नृत्य शैलीको तुलना
- २) बौद्ध धर्ममा महायान र हिनयान
- ३) चर्या नृत्यको उत्पत्ती र विकासक्रम
- ४) भरतनाट्यम् नृत्यको वाणीहरु अथवा कथक नृत्यको घरानाहरुको बारेमा
- ५) भेदहरुको बारे ज्ञान दृष्टि भेद, ग्रीवा भेद, शिरो भेद
- ६) निम्न लिखित पारिभाषिक शब्दहरुको ज्ञान
अट्टमी, कोर्वे, तिरमानम्, नट्टवाङ्गम, मसक, कटाक्ष, अदा परिमेलु, परण, तराना
- ७) संक्षिप्त जीवनी :-
नारायणी देवी प्रधान, श्री रत्नकाजी बज्राचार्य, श्री बाला सरस्वती, चिन्नैयाँ, पुन्नैयाँ, शिवानन्द, बडीबेलु, लच्छु, महाराजा,
द) बाध्य तथा तालको साधारण ज्ञान
ढोलक, तालम, मंजरी
ख्याली ताल, माथ ताल, रुपक ताल, एक ताल
- ९) नेपाली लोक नृत्यको शैदान्तिक ज्ञान
मरुनी, ख्याली (नेवारी), भिभिया, संगिनी, सालैज्यू, भ्याउरे
- १०) नेपाली चर्या नृत्यको शैदान्तिक ज्ञान
आर्यतारा, प्रज्ञापारमिता
- ११) भारतीय शास्त्रीय नृत्यको शैदान्तिक ज्ञान
अल्लारिपु, जतिश्वरम् अथव एकतालमा नमस्कार (सलामी)
तोडा, आमद, साधारण तोडा, चक्करदार तोडा र कवित्त तोडा

Signature

Signature

कोड नं. Dance ४२३

प्रयोगात्मक समूह (ख)

- १) नेपाली लोक नृत्यको अभ्यास
मारुनी, ख्याली (नेवारी) भिभिच्या, संगीनी, सालैज्यू, भ्याउरे
- २) नेपाली चर्या नृत्यको अभ्यास
आर्यातारा, प्रज्ञापारिता
- ३) भारतीय शास्त्रीय नृत्यहरुको अभ्यास
अल्लारिपु, जतिश्वरम, अथवा एकतालमा नमस्कार (सलामी) तोडा, आमद, साधारण तोडा, चक्करदार तोडा, कवित्त तोडा
- ४) तालहरुको विशेष अभ्यास
ख्याली ताल, माथताल, रुपकताल (पाँच जातिमा), एकताल
- ५) भेदहरुको प्रयोगात्मक ज्ञान
दृष्टि भेद, ग्रीवा भेद, शिरो भेद

Reference

- प्रधान, मृगेन्द्र मान सिंह शाह श्री सुवी, बज्राचार्य सप्तमूनी, बज्राचार्य बेटी, (२०३७), नृत्यकला, साभा प्रकाशन
- बज्राचार्य, बेटी (२०७०), नृत्य बोध भाग २ काठमाण्डौ, आयुष सिरिष
- प्रधान, मृगेन्द्रमान सिंह (२०४९), नृत्य तथा नृत्यकार
- कोठारी, सुनिल (१९८९), Kathak in Classical Dance Art, Abinav Publication.
- उपाध्याक्षय, होमनाथ (२०६८) ताल पुष्पाञ्जली, काठमाण्डौ ।
- Sarabhai Mrinalini, University lecture The M.S. (Dance 1965) under Standing of Bharatnatyam
- आचार्य, नन्दिकेश्वर, प्रधान मृगेन्द्रमान सिंह नेपाली अनुवादक, अभिनय दर्पण काठमाण्डौ, प्रधान नाट्यमण्डल
- सन्दर्भ सामाग्री
- दर्नाल, राम सरण (२०१६), नेपाली बाजाह, रत्नपुस्तक भण्डार काठमाण्डौ ।
- शाक्य, बज्राचार्य (२०५३) चर्या ।

प्राज्ञिक
परिषद्को कार्यालय
काठमाण्डौ

Vahaga

उच्च शिक्षा
विभाग

Costumes and Evolution of Dance

पत्र - ४२४

कोड नं. Dance ४२४

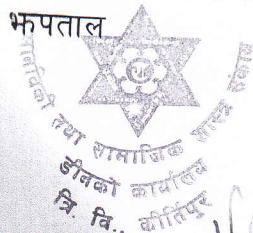
पूर्णाङ्क : १०० (शैदान्तिक ३० + प्रयोगात्मक ७०)

उतिर्णाङ्क : ४०

पाठ्यक्रम : १५० (शैदान्तिक ४५ + प्रयोगात्मक १०५)

शैदान्तिक समूह (क)

- १) नेपाली चार्डपर्व जात्राहरुमा नृत्यको स्थान बारे ज्ञान
- २) परम्परागत नृत्यको परिचय
- ३) नवरसको विस्तृत ज्ञान
- ४) भरतनाट्यम् अथवा कथक नृत्यमा प्रयोग गरिने भेषभुषा, अलंकार, श्रृंगारहरुको ज्ञान
- ५) अभिनयको परिचय र यसमा भेदहरु
- ६) भारतीय शास्त्रीय नृत्यहरुको साधारण परिचय
भरतनाट्यम्, कथक, मणिपुरी, ओडीसी, कुचीपुडी, मोहीनी अट्टम, कथककली
- ७) नेपाली लोक नृत्यहरुको सैदान्तिक ज्ञान
चण्डी, मगरे भयाउरे, नेवारी, होली, (तराई)
- ८) नेपाली चर्या नृत्यहरुको सैदान्तिक ज्ञान
बज्रयोगिनी, बसुन्धरा,
- ९) भारतीय शास्त्रीय नृत्यहरुको सैदान्तिक ज्ञान
पुष्पाञ्जली, बन्दना नृत्य, शद्धम्
अथवा
भूपतालमा नमस्कार तोडा, चक्करदार तोडा, कवित्त तोडा, साधारण तोडा,
- १०) जीवनी :
पं. आशाकाजी बज्राचार्य, राधेश्याम प्रधान, मंगलिनी सारावाई, श्रीमती सितारा देवी
- ११) वाध्य तथा तालहरुको साधारण ज्ञान
ढोल, पश्चिमा, मृदङ्ग, परावज
सोरठी ताल (लामी तथा छोटी), कहरवा ताल, ग्रहताल, भुम्पेर त्रिपुट ताल (पाँच जातिमा),
भूपताल

१६

२३/०३/२०२०

Dance ४२४

प्रयोगात्मक समूह (ख)

- १) नेपाली लोक नृत्यको अभ्यास
चण्डी, मगरे भ्याउरे, नेवारी, होली (तराई)
- २) नेपाली चर्या नृत्यहरुको अभ्यास
बज्रयोगिनी, बसुन्धरा
- ३) भारतीय शास्त्रीय नृत्यहरुको अभ्यास
पुष्पाञ्जली, शब्दम्
अथवा
भूपतालमा नमस्कार तोडा (सलामी) साधारण तोडा, चक्करदार तोडा, कवित्त तोडा
- ४) तालको विशेष अभ्यास
सेरठी (लामी ताल र छोटी ताल), कहरवा ताल, ग्रह ताल, भम्पे र त्रिपुट ताल (पाँच जातिमा),
भूपताल
- ५) वाध्यको साधारण प्रयोगात्मक अभ्यास
ढोल, तिछु, मृदङ्ग, तबला

Reference

जोशी, सत्यमोहन, हाम्रो लोक साहित्य संस्कृति
प्रधान, मृगेन्द्र मान सिंह (२०४९) नृत्य तथा नृत्यकार
प्रधान, मृगेन्द्र मान सिंह, शाह सुवि, बज्राचार्य, सप्तमुनी, बज्राचार्य बेटी (२०३७) नृत्यकला, साभा
प्रकाशन
बज्राचार्य, सप्तमुनी (२०२७) गीत वाध्य तथा नृत्य संगति सरीता
गोष्ठी पत्र, चर्या विषय, गीत उद्गम विकास र विस्तार, ललितपुर लोटस रिसर्च सेन्टर
Baidyanathan, Saroja, The Science of Bharatnatyam (June 1984)
Saroja Vaidyanathan (-11/61, Baba Marg)

आचार्य, नन्दिकेश्वर, प्रधान, मृगेन्द्रमान सिंह नेपाली अनुवादक (२०५६)
अभिनय दर्पण, प्रधान नाट्यमण्डल
श्रीबास्तय, गिरीचन्द्र, मदङ्ग, तबला प्रभाकर
सन्दर्भ समाग्री

थापा, धर्मराज, सुवेदी देउपुरे, नेपाली लोक साहित्य विवेचन
शाक्य बज्राचार्य (२०५३) चर्या

सांस्कृतिक कार्यक्रम निर्देशिका, अन्तर क्षेत्रीय राष्ट्रिय सांस्कृतिक प्रतियोगिता (२०४०), शिक्षा तथा
खेलकुद मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी

